

04.04 Τα σημεία στίξης

Τελεία και κόμμα

Η **τελεία** χρησιμοποιείται :

- Στο τέλος μιας πρότασης (για να δείξει διακοπή) π.χ. Ο Γιάννης έφυγε.
- Σε συντομογραφίες μ.Χ.
- Στην ώρα 13.40
- Για να χωρίσω ψηφία μεγάλων αριθμών π.χ. 1.235.78

Πού βάζουμε κόμμα ;

Η λέξη κόμμα προέρχεται από το ρήμα κόβω, γιατί κόβει την πρόταση.

Πού βάζουμε κόμμα:

Μέσα στην ίδια πρόταση, όταν έχουμε όμοιους όρους στη σειρά (ασύνδετους), όπως: ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα, επιρρήματα.

π.χ. α) Η μητέρα ψώνισε μήλα, πορτοκάλια, μανταρίνια και αχλάδια.

β) Το Σύνταγμα προστατεύει την ελευθερία, τη ζωή, την τιμή και την περιουσία των πολιτών.

γ) Άνοιξα το γράμμα, το διάβασα κι έφυγα σιγά, αμίλητα, αθόρυβα.

Όταν έχουμε κλητική προσφώνηση ή προσφώνηση μέσα στην πρόταση.

π.χ. α) Πέτρο, δώσε μου το βιβλίο σου.

β) Σου είπα, αγαπητέ μου, ότι πρέπει να δουλέψεις σκληρά.

γ) Μέριασε, βράχε, να διαβώ.

δ) Αυτή, νομίζω, στάθηκε η φιλοδοξία τους.

Όταν η πρόταση αρχίζει με ένα μόριο ή επίρρημα (βεβαιωτικό ή αρνητικό).

π.χ. Ναι, θα έρθω. Βέβαια, θα φροντίσω αμέσως. Όχι, δε θέλω. Καλά, θα σου τηλεφωνήσω. Έτσι, έμειναν όλοι ικανοποιημένοι.

Όταν έχουμε παράθεση ή επεξήγηση.

π.χ. Η Αφροδίτη, η θεά της ομορφιάς, βγήκε από τον αφρό της θάλασσας.
(Επεξήγηση)

Η Γοργόνα, μισή γυναίκα μισή ψάρι, σταματά τα καράβια και ρωτά. (Παράθεση)

Χωρίζουμε με κόμμα τα λόγια αυτού που γράφει από τα λόγια αυτού που μιλάει.

π.χ. «Εγώ, τους είπε ο Παπαφλέσσας, δεν ήρθα εδώ να μετρήσω πόσος είναι ο στρατός του Ιμπραήμ».

"Δημήτρη, είπε ο Ανδρέας, θα έρθεις να κάνουμε την εργασία ;"

Όταν δυο κύριες προτάσεις συνδέονται με το αλλά (αντιθετικός σύνδεσμος).

π.χ. Στο βουνό έκανε πολύ κρύο, αλλά ήταν όλοι ντυμένοι καλά.

Ήταν λίγοι, αλλά ήταν γενναίοι.

Χωρίζουμε με κόμμα τις δευτερεύουσες προτάσεις από τις κύριες :

α) **Τις αιτιολογικές προτάσεις.** (Αρχίζουν με το: γιατί, επειδή, αφού)

π.χ. Το παπάκι λυπόταν, γιατί ήταν άσχημο.

β) **Τις τελικές προτάσεις, όταν αρχίζουν με το για να.** Όταν αρχίζουν με το να δε βάζουμε κόμμα.

(Οι τελικές προτάσεις φανερώνουν σκοπό), π.χ. Φορούσε ένα χοντρό πανωφόρι, για να μην κρυώνει.

γ) **Τις εναντιωματικές ή παραχωρητικές προτάσεις.** (Αρχίζουν με τους συνδέσμους αν και, και αν)

π.χ. Τον έβλεπα σαν εχθρό μου, αν και ήταν συγγενής μου.

δ) **Τις υποθετικές προτάσεις.** (Αρχίζουν με τους συνδέσμους αν, εάν)

π.χ. Αν δε στοιχειώσετε άνθρωπο, γιοφύρι δε στεριώνει.

ε) **Τις χρονικές προτάσεις.** (Αρχίζουν με τους συνδέσμους: όταν, αφού, καθώς, πριν)

π.χ. Ήμουν παιδί, όταν άκουσα αυτή την ιστορία.

στ) **Τις αναφορικές προτάσεις.** (Αρχίζουν με τις αναφορικές αντωνυμίες: όποιος, όσος, ο οποίος, ό,τι, ή με αναφορικά επιρρήματα: όπου, που, όπως, πως, όσο, καθώς, σαν, ωσάν, οποτεδήποτε, οπουδήποτε, οπωσδήποτε).

π.χ. Την άλλη μέρα γύρισε ο πατέρας, ο οποίος φαινόταν κουρασμένος.

Όσο νύκτωνε, τόσο έλαμπε η φωτιά.

ζ) **Τις συμπερασματικές προτάσεις.** (Αρχίζουν με το ώστε, ώστε να)

π.χ. Μιλούσε τόσο σιγά, ώστε μόλις τον άκουγα.

Δε χωρίζουμε με κόμμα

Τις ειδικές προτάσεις. (Αρχίζουν με το ότι, πως, που). Εκτός αν χρησιμοποιούνται ως επεξήγηση.

π.χ. Νομίζω ότι έχει δίκιο.

Φαίνεται πως θα βρεθεί μια λύση. Είναι κρίμα που δε σε κάλεσαν. ενώ: Πήραμε μια ευχάριστη είδηση, ότι ο αδελφός μου πέτυχε στο Πανεπιστήμιο.

Κανείς δεν το ήξερε αυτό, πως ο πατέρας μου δεν ήταν Έλληνας.

Τις διστακτικές προτάσεις. (Αρχίζουν με το μη(ν), μήπως). Εκτός και χρησιμοποιούνται ως επεξήγηση.

π.χ. Πρόσεξε μην κάμεις λάθος.

Φοβούμαι μήπως αρρωστήσεις.

ενώ: Ένα μόνο τον τρόμαξε στη μάχη, μην. πιαστεί αιχμάλωτος. Κάθε μέρα είχε την ίδια αγωνία, μήπως τον διώξουν απ' τη δουλειά.

Τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις. Εκτός και χρησιμοποιούνται ως επεξήγηση

π.χ. Μας ρώτησε ποιοι είμαστε.

Απορώ γιατί δεν πήγε κι αυτός.

ενώ: Στην απορία μου, πού θα βρούμε τα μέσα, δεν απάντησε.

Κι άλλα σημεία στίξης

Η **άνω τελεία** δείχνει διακοπή μικρότερη από αυτή που δείχνει η τελεία, αλλά μεγαλύτερη από αυτή που δείχνει το κόμμα.

Π.χ. Αυτό δεν είναι καρπούζι· είναι πεπόνι.

Η **διπλή τελεία** (άνω και κάτω τελεία) χρησιμοποιείται :

- Όταν απαριθμούμε μια σειρά πραγμάτων π.χ. Οι μεγαλύτερες ελληνικές πόλεις είναι: η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα.
- Στον ευθύ λόγο π.χ. Ο Ορέστης είπε: «Θέλω μια τούρτα για τα γενέθλιά μου».

Το **ερωτηματικό** χρησιμοποιείται στο τέλος μιας πρότασης η οποία είναι ευθεία ερώτηση (βλ. ενότητα 16.4 Β). Π.χ. Πότε θα φύγεις;

Το **θαυμαστικό** χρησιμοποιείται στο τέλος μιας πρότασης η οποία εκφράζει θαυμασμό, διαταγή ή απαγόρευση. Επίσης, χρησιμοποιείται με μια ονομαστική

φράση σε κλητική. Π.χ. Τι ωραία που περάσαμε στη Χίο! -- Έλα δω! -- Μην μπεις μέσα! -- Δανάη!

Οι **παρενθέσεις** χρησιμοποιούνται για να απομονώσουν μια λέξη, φράση ή πρόταση που παρεμβάλλεται σε μια άλλη φράση ή πρόταση, και μας δίνει περισσότερες πληροφορίες. Π.χ. Ο Νίκος (μια που μιλάμε γι' αυτόν) έρχεται κάθε μέρα στο σχολείο τρέχοντας.

Το **ευωτικό** χρησιμοποιείται:

α) στο τέλος μιας γραμμής, όταν δε χωράει ολόκληρη η λέξη και πρέπει να την κόψουμε (βλ. ενότητα 3.3 - συλλαβισμός) Π.χ. αερόστατο

β) για να ενώσει δύο λέξεις Π.χ. μια επίσκεψη-αστραπή

Η **παύλα** χρησιμοποιείται σε έναν διάλογο για να δείξουμε ότι αλλάζει το πρόσωπο που μιλάει.

- Πότε θα πας διακοπές;

- Τον Αύγουστο. Εσύ;

- Εγώ, μάλλον, του χρόνου πια!

Η **διπλή παύλα** χρησιμοποιείται για να χωρίσει φράσεις. Π.χ. Ο Γιάννης θα έρθει -ελπίζω- σήμερα.

Σε **εισαγωγικά** κλείνουμε τα λόγια κάποιου, όταν θέλουμε να μεταφέρουμε κάτι όπως ακριβώς το είπε. Π.χ. «Ευτυχώς», μας είπε, «ήρθατε νωρίς».

Εισαγωγικά χρησιμοποιούμε, επίσης, σε τίτλους και για να παραθέσουμε μια έκφραση λέξη προς λέξη. Π.χ. Το βιβλίο «Ο μικρός πρίγκηπας» μου άρεσε πολύ.

...το λεγόμενο «μήλο της Έριδος»

Τα **αποσιωπητικά** χρησιμοποιούνται:

α) για να δείξουμε ότι μια πρόταση ή σκέψη έμεινε ατελείωτη. Π.χ. Θα 'ταν ωραία να... -- Αχ! Να μπορούσες να έρθεις...

β) για να οδηγήσουν σε μια λέξη ή φράση που προορίζεται να έρθει ως έκπληξη για τον αναγνώστη. Π.χ. Ξαφνικά, ενώ καθόμουν στη θέση μου, μπήκε στο θέατρο... ο πρωθυπουργός!